

Vrijdag 15 november 1918 – ochtendeditie

Na een bezoek aan het vroegere Duitse en huidige Belgische hoofdkwartier, is de heer Van Kol met minister Van der Velde naar Gent vertrokken, waar hij de heer Anseele zal ontmoeten, en naar het verdere front.

Naar aanleiding van een in de dagbladen opgenomen bericht van een commissie, zich noemende “Commissie van voorlichting inzake de in België achtergelaten inboedels van Nederlandse uitgewekenen”, betreffende de afloop van de huur der opslagplaatsen, waar bedoelde inboedels door tussenkomst der regering zijn ondergebracht, deelt het ministerie van buitenlandse zaken mede, dat in geen der omtrent de bewaarplaatsen te Antwerpen gesloten overeenkomsten wordt bepaald, dat de huur zal lopen tot uiterlijk een maand na beëindiging van de Duits-Belgische vijandelijkheden. Wel is voor enige van deze opslagplaatsen de termijn bepaald op een maand na het sluiten van de vrede.

Het ministerie van buitenlandse zaken vestigt er de aandacht op, dat voormelde commissie niet van regeringswege is ingesteld, en dat de regering voor de door die commissie te verstrekken voorlichting hoegenaamd geen aansprakelijkheid kan aanvaarden.

De Belgische volksvertegenwoordiging.

Brugge, 13 november. De koning zal morgen (donderdag) de leiders van alle partijen ontvangen. De volksvertegenwoordiging zal in het begin van de volgende week te Brussel bijeenkomen. De regering verlaat Brugge einde van deze week.

Koning Albert te Gent.

Brugge, 13 november. De koning, de koningin en prins Leopold hebben onder prachtig weer hun intocht te Gent gehouden. Een ontzaglijke menigte juichte hen toe. Op het stadhuis heeft Anseele hen ontvangen en soldaten en burgers benevens de bevoorradingscommissie te Rotterdam gehuldigd. Hij verzekerde, dat de bewoners van Gent in vreedstijd naast de koning zullen staan.

De koning dankte Anseele, herinnerend aan wat ze hebben geleden. Liever dood dan Duits, dat is de leuze van alle Vlamingen.

De voorzitter van de voedingscommissie sprak ook nog enkele woorden, waarop de koning de hoop uitsprak, dat ze met dat werk zal doorgaan, want dezelfde kwestie zal het volk nog lang bezighouden.

De soevereinen middagmalen bij de gouverneur en vertrekken om drie uur.

Vele Duitse officieren zijn gisteren te Roosendaal uit Antwerpen per trein over de grens gekomen. Allen waren in burger, sommigen echter met enkel een burgeroverjas over hun uniform. Ook een geheel detachement Rode Kruissoldaten kwam mee. Ze hadden velerlei souvenirs aan België bij zich, waaronder zelfs fietsen en jachtgeweren. De laatste werden hun aan het station afgenomen. Per trein werden allen aanstonds doorgezonden naar Gennep.

Maandag lang vóór de eerste soldaten is minister Vandervelde met de heer van Kol Gent binnengekomen. Door een menigte ontvangen voerden beiden van het bordes van het stadhuis en het gebouw Vooruit uit het woord. Op de markt van Maldegem spoorde Vandervelde aan, ondergane wreedheden met menslievendheid te beantwoorden.

Eerlang zal de Internationale te Brussel samenkomen.

Gisteren heeft de Belgische staat het beheer over de spoorweg van Essen tot Brussel van de Duitsers overgenomen. Vandaag zal men per spoor waarschijnlijk reeds tot Brussel kunnen reizen.

Te Winterswijk zijn gisteren 14 Fransen, 11 Engelsen, 2 Belgen, 1 Rus en 1 Algerijn over de grens gekomen.

Erkentelijkheid.

Vermoedelijk zal binnenkort voor de meeste Belgen in Holland het scheidingsuur aanbreeken. Wel zijn er die zich zodanig aan het land van hun ballingschap gehecht hebben, dat ze plannen voeren er vroeg of laat wel eens terug te keren: maar allen zullen toch vertrekken met het gemoed vervuld van dankbaarheid jegens het broedervolk, dat hen onverdroten, gedurende vier lange jaren gulle gastvrijheid gesteund op stoffelijke, zedelijke en geestelijke hulp, verleende.

Er moet een daad komen als herinnering aan het verblijf der Belgen in Nederland gedurende de wereldoorlog.

Zo rijst de vraag, of dit aandenken zal verwezenlijkt worden onder de gebruikelijke vorm van gedenkstenen of monumenten met vaag symbolische architectuur, en of wij de mooie Hollandse steden, die tot dusver betrekkelijk vrij zijn gebleven van deze plaag, op deze wijze zullen helpen ontsieren?

Ware het niet beter als bewijs van erkentelijkheid, versterking en ontwikkeling te betrachten van de banden die tussen beide volkeren aangeknoopt werden, banden, die van hogere orde zijn, daar ze in een tijd van buitengewone beproeving tot stand kwamen?

Een voorwerp dat het zinnebeeld zou zijn van die landen, en terzelfder tijd zou helpen tot instandhouding en ontwikkeling ervan,

schijnt wel het beste geschenk te zijn, dat wij Holland kunnen aanbieden.

Daarom wordt er voorgesteld te Amsterdam, zijnde de intellectuele, artistieke en economische bakermat, midden in een plantsoen der zuidelijke uitbreiding, een Belgisch paviljoen te bouwen. Het zou van Belgische bouwstoffen gebouwd worden, een versiering der stad vormen, en onder het beheer der Belgische kolonie in Nederland geplaatst worden.

In dit paviljoen zouden geregeld tentoonstellingen van Belgische producten van allerlei aard gehouden worden en voortdurend zouden dus de Belgische kunst en literatuur, onze handel en industrie, ons sociaal leven en andere aan onze Nederlandse vrienden bekend worden gemaakt. Een bibliotheek van de meest uiteenlopende aard zou er ondergebracht worden, alsmede een bestendig inlichtingenbureau.

Belgische kunstenaars zouden de opdracht krijgen, dit gebouw aan te kleden.

Gelijktijdig zou een dergelijk paviljoen met hetzelfde doel worden opgetrokken – uit Hollandse materialen – in een der nieuwere buurten van Brussel of Antwerpen, en daar wederkerig tot bekendmaking van allerlei Noord-Nederlandse voortbrengselen op intellectueel of economisch of enig ander gebied dienen.

Die twee rechtstreekse nuttige instellingen zouden een veelzijdige wisselwerking tussen beide naties bevorderen.

Al de Belgen, die iets voelen voor de verwezenlijking van dit gedacht onder deze of onder een andere vorm, worden vriendelijk verzocht hun instemming aan een der ondergetekenden te laten geworden. Ook zullen deze volgaarne kennis nemen van alle andere voorstellen

in verband met de daad van erkentelijkheid, welke ze voor ogen hebben.

André de Ridder
Huib Hoste
Louis van der Swaelmen
per adres Valeriusstraat 201, Amsterdam.

De geest in bevrijd België.

De proclamatie van de waarnemende burgemeester van het bevrijde Gent – want Gent is op het laatste ogenblik, zondag en maandagochtend nog door de Belgische soldaten bevrijd – kenschetst bijzonder goed de geest, die heerst in het vrije België. Men bedenke erbij, dat de proclamatie opgemaakt en ondertekend is door de leiders der Gentse sociaaldemocraten, de volksvertegenwoordiger Anseele, die voor de oorlog duidelijke blijken gaf van zijn Vlaamsgezindheid en zijn revolutionaire meningen. Vóór Anseele dus maandag per automobiel de koning der Belgen ging opzoeken, liet hij het volgende bericht aanplakken:

"We zijn eindelijk vrij! Nog enkele uren en we zullen de zegevierende intocht van onze jongens zien, geleid door onze geëerbiedigde koning, en omringd door onze bondgenoten.

Hulde aan deze dapperen! Eervolle herinnering aan hen, die gevallen zijn!

Het hart vol vreugde, dankbaarheid en fierheid, zullen wij onze helden een plechtige intrede bereiden. België, het slachtoffer van een wrede onrechtvaardigheid, heeft door zijn lijden en zijn heldhaftige strijd om de nationale eenheid en de vrijheid der volkeren, een ereplaats onder de naties verworven. Gent moet aan het nieuwe België de medehulp van al zijn kinderen verlenen. Allen

zullen meewerken aan het herstel en de uitbreiding van onze nijverheid, onze handel, onze haven, onze ambachten en kunsten, aan de uitbreiding van onze maatschappelijke werken, aan de ondersteuning der oorlogsslachtoffers."

Vrijdag 15 november 1918 – avondeditie

De Schelde.

We vernemen van goed ingelichte zijde, dat een der meest gezaghebbende staatslieden van België, die geroepen schijnt, binnenkort in zijn land een overwegende rol te spelen, de volgende verklaring heeft afgelegd inzake de monden van de Schelde:

"België heeft alleen maar voor zijn recht gestreden; thans wordt dat recht hersteld, en we kunnen er niet aan denken, het te gaan bezoedelen door het plegen van onrecht. En onrecht zou het annexeren van de Scheldemonden zijn, onrecht trouwens zonder baat. De meesten, die daarover spreken, bewijzen de zaak niet te kennen. De oorlog heeft geenszins uitgemaakt, dat de tegenwoordige toestand aan de Scheldeoevers ten nadele van België zou zijn geweest. Het is niet waar, dat de rechtsverhoudingen aan de Scheldemonden de geallieerden belet hebben België bij te staan of dit zelfs in de gegeven omstandigheden zouden hebben gekund. Zijn er, in de naaste toekomst, internationale maatregelen over scheepvaart en onderhoud van de stroom te treffen, dan kan dat zeer zeker zonder dwang, bij gemeen overleg geschieden. De annexionistische propaganda gaat trouwens alleen van onverantwoordelijke zijde uit: elke poging tot verwezenlijking daarvan zou in België zelf op weerstand stuiten. Nederland moet

weten, dat ons rechtsbesef niet alleen boven onrecht uitgaat, maar zelfs boven eigenbelang."

Repatriëring van krijgsgevangenen en geïnterneerden.

Officieel. Het ministerie van buitenlandse zaken deelt mede, dat besloten is tot de onmiddellijke repatriëring van de krijgsgevangenen en geïnterneerden, die zich hier te lande bevinden.

De ontruiming van België en Frankrijk.

Brugge, 14 november. Aangezien de ontruiming van België niet zo gauw haar beslag kan hebben, zal de kamer komende week nog niet bijeen kunnen komen. De terugkeer van de koning te Brussel zal vermoedelijk samenvallen met de hervatting van het werk van het parlement.

Londen, 15 november. De ontruiming van Frankrijk en België gaat, volgens een telegram uit Parijs aan de Daily Mail, haar geregelde gang.

Over enkele dagen zal koning Albert in zijn hoofdstad een triomfantelijke intocht houden. Bij die grote gelegenheid zal de Franse regering het grootkruis van het legioen van eer verlenen aan koningin Elizabeth, en het legioen van eer en het oorlogskruis aan de Belgische kroonprins.

Ontruiming van Antwerpen en Brussel.

Roosendaal, 15 november. De Duitse troepen hebben Antwerpen ontruimd. In Brussel zijn er nog enkele, die morgen aftrekken en vervangen worden door cavalerie van de geallieerden. Belgische regimenten komen dinsdag in Brussel. De koninklijke familie zou haar intrede in de hoofdstad vrijdag doen.

De Belgische troepen te Antwerpen.

Parijs, 15 november. Het Franse opperbevel heeft het volgende draadloos bericht gezonden aan de Duitse regering, het Duitse opperbevel en het vierde Duitse leger: in aansluiting aan het bericht van het bestuur van Antwerpen zullen de Belgische troepen op 15 november 's morgens naar Antwerpen komen om de stad te bezetten. Ze zullen de brug van de Burcht niet overtrekken voor 12 uur 's middags.

Krijgsgevangenen in Duitsland.

Berlijn, 14 november. De arbeiders- en soldatenraden is verzocht, de krijgsgevangenen in kennis te brengen van een verklaring, waarin de regering zegt, er voor te zullen zorgen dat zij, die hier niet willen blijven, gelegenheid krijgen na het sluiten van de vrede onverwijd terug te keren. Ze verwacht, dat de krijgsgevangenen overal met de meeste menslievendheid worden behandeld en zal met klem ingrijpen, zodra ondergeschikte ambtenaren en particulieren zich aan hen vergrijpen. Ze dringt er evenwel in hun eigen belang op aan tot het aangegeven tijdstip aan het werk te blijven. Het wanordelijk terugstromen der krijgsgevangenen zou best henzelf zo goed als de bewoners zeer ernstig kunnen benadelen.

Brussel in handen van de soldatenraad.

Een niet-bloedige "rode zondag".

Nadere bijzonderheden van onze correspondent.

Brussel, 11 november 1918.

De Duitser, die mij zaterdag vertelde, dat ik mij niet moest verwonderen als morgen de rode vlag te Brussel uithing, heb ik wel

wat ongelovig aangekeken, maar achteraf bedacht ik dat hij er toch wel wat meer van kon weten, de eigenaardige positie, die hij steeds had ingenomen, in aanmerking nemend.

En wezenlijk, gisteren bij een prachtig najaarsweer, in de overvolle zondagsstraten, is het 's middags ineens gebeurd. De gehele avond en nacht had het kanon gedonderd, zo erg als wij het hier te Brussel nog niet gehoord had, en we gingen slapen met de verzuchting, dat er nog weinig van wapenstilstand te bemerken was.

Zondag 's ochtends op de Louizalaan, waar sedert enkele weken de nu ex-kroonprins van Beieren zijn kwartieren had opgeslagen, was het weer die eigenaardige drukte van soldaten in loopgraafavenue in de rijke woningen en een af en aan rijden van auto's, estafettes, terwijl verder, als reeds enkele weken lang, eindeloze reeksen vrachtwagens de terugtocht van het grote leger aanschouwelijk maakten, maar niets deed ernstige gebeurtenissen voorzien.

Totdat zich omstreeks 2 uur in de middag een stoet soldaten vormde, die met rode vlaggen langs de buitenboulevards naar de Wetstraat trok, vergezeld van honderden nieuwsgierigen, het sinds vier jaar verboden gedeelte van die straat, langs de kommandantur, insloeg en voor het senaatgebouw stilstond. Enige onderhandelaars gingen naar binnen; een marinesoldaat had spoedig op deze zetel van het Duitse bestuur over België een rode wollen deken als vlag gehesen en een onderofficier kwam op het balkon verklaren dat men met de gouverneur-generaal aan het praten was. Intussen ontvouwde een luitenant van het balkon af aan de menigte het programma van de soldaten, waarvan de voornaamste punten waren: onmiddellijke terugtrekking der troepen aan het front, het neerleggen der wapens en het verzoek aan de Belgische bevolking de Duitse troepen ongehinderd, als broeders te laten vertrekken. Hij deelde nog mede dat de grondtroepen telegrafisch verwittigd waren van deze stap,

maar dat de overheid deze berichten onderschept had, zodat men afgevaardigden naar het front had gezonden. Alle auto's zouden worden aangehouden en de officieren aangezocht zich onder de soldatenraad te stellen, op gevaar daartoe gedwongen te worden. Ten slotte verklaarde hij in te zullen staan voor persoonlijk bezit en veiligheid. Een officier met rode band om de arm vertaalde het voornaamste daarop in het Frans en verzocht de bevolking geen wapens of munitie van de soldaten te kopen, om ongeregeldheden te voorkomen.

Daarop kwam een ander vertellen, dat de gouverneur-generaal de hem voorgelegde voorwaarden onvoorwaardelijk aangenomen had.

Daarmee was Brussel in handen der "roden" geraakt. De hele dag heerste in de stad een onbeschrijflijke drukte; de Belgische vlag wapperde weldra hier en daar aan de gevels en de volksliederen werden op straat gezongen. Officieren werden wel vaak gehoond, en door soldaten de epauletten afgerukt en zo nu en dan viel er een schot, maar van ernstige botsingen wordt geen melding gemaakt. Gelukkig als alles zo ordelijk mag blijven gaan, waar de stad vol vreemd volk zit, deserteurs en anderen, en de militaire gevangenen opengezet zijn.

In de nacht en de dag van maandag bleef het erg moeilijk op straat en vielen er nogal wat schoten, waardoor enkele soldaten, een politieagent en een Franse vluchteling gedood en enkele lieden gewond werden; plunderingen kwamen niet voor. De Nederlanders in Brussel zijn ongedeerd en voor hen behoeft geen angst te bestaan: onze steeds waakzame minister-resident de heer van Vollenhoven, heeft de soldatenraad verzocht om bescherming van zijn landgenoten.

's Ochtends had op de Politische Abteilung bij de chef baron von der Lancken een bijeenkomst plaats met de gezanten van Spanje en Nederland, de heer Francqui, voorzitter van het Nationaal Comité voor Voeding, de afgevaardigde Thibaut, de waarnemende burgemeester Lemonnier, pas uit Duitse gevangenschap teruggekeerd, en dr. Einstein, afgevaardigde van de soldatenraad. Er werden daar maatregelen bepaald om de orde en veiligheid te verzekeren, alsmede om het zo gewichtig vraagstuk der levensmiddelenvoorziening van België te regelen. De afgevaardigde van de soldatenraad verzocht beide neutrale gezanten zich te wenden tot de gemeentebesturen en de magistratuur om te zeggen, dat de censuur was opgeheven en alle Belgische ambtenaren in hun functies waren hersteld. Hij beloofde, dat orde en tucht streng zouden worden gehandhaafd, daar de beweging in Brussel niets bolsjewieks in zich had.

's Middags had op het gemeentehuis te Brussel een vergadering plaats van de beide gezanten, de heer van Vollenhoven en de markies de Villalobar, met de voornaamste Belgische overheden: burgemeester en schepenen van Brussel en voorsteden, voorzitter en procureur-generaal van de hoge raad, de gouverneur van Brabant, de heren Francqui en Levie, oud-minister van financiën, en enkele senatoren en kamerleden.

De heer van Vollenhoven drong er verder nog bij de soldatenraad op aan, dat de banken speciaal beschermd zouden worden, en op zijn aanvraag werd goedgevonden, dat de politie weer zou worden bewapend. Maatregelen, waarvoor hem alle lof toekomt. De heer van Vollenhoven ontving van de soldatenraad een schrijven, eveneens bestemd voor de Spaanse gezant, luidend: Ge hebt uw welwillende medewerking verleend tijdens de onderhandelingen met de vertegenwoordigers der Belgische burgerbevolking en zodoende ongetwijfeld de weg geëffend tussen deze en de

soldatenraad, om te kunnen werken tot groter heil van allen. Wij verzoeken u daarvoor wel de dank van de soldatenraad te willen aanvaarden.

Intussen hebben de bestuurders van de soldatenraad vanmiddag een automobiel naar Goslar gezonden om burgemeester Max terug te gaan halen en namen de gemeentebesturen van groot Brussel reeds maatregelen als het oproepen van alle Belgen van 21 tot 50 jaar oud, om, evenals in 1914, een burgerpolitie te vormen, en het aanplakken tot het verbieden van samenscholingen en het aandringen op kalmte; de socialistische partij en de dagbladen (nog die van de bezettingstijd: Belgique en Bruxellois), die in vele bijzondere uitgaven verschijnen, maar zonder enig buitenlands nieuws, beijveren zich ook de bevolking tot rust en orde aan te manen. Er wordt gelukkig gevolg aan gegeven; het is een goed ding, dat de koffiehuisen rond 4 uur moeten sluiten en dat de alcohol zo duur is.

De nieuwe dagen (KVdW)

Brussel, 12 november.

Mijn medecorrespondent voor België heeft u in grote lijnen medegedeeld, hoe de hoofdstad op de val van het Duitse keizerrijk en het uitzicht op de wapenstilstand heeft gereageerd. Nu wij, na een rustige blije dag, met kalmte en bezinning, de verschillende bedrijven van het grootse schouwspel vermogen te overzien, zal het mij toegelaten zijn er op terug te keren met de overwegingen, die het meebrengt.

Het is eigenlijk reeds in de namiddag van zaterdag begonnen. Hoe de Duitse soldaten het vernamen, dat de keizer was "afgedankt"? Men weet het niet. De dagbladen bevatten nog geen enkel bericht, en men zegt – "men" is een zeer complex wezen, dat niet dan met

voorzichtigheid kan behandeld worden, - men zegt, dat de officiële berichten uit Duitsland aan de grens waren opgehouden. Is het waar, dat een vlieger uit Kiel het nieuws overbracht? Het klinkt enigszins vreemd, al is het niet onmogelijk. Een feit echter is, dat onmiddellijk een soort waanzin meester werd over de Duitsers, die, zeer talrijk, de hoofdstad bevolken. Alle tucht schijnt ineens gebroken. Deze mannen, die gisteren nog luidkeels "Leve de Keizer" riepen - al dachten zij er misschien anders over - blijken ineens bekeerd. Het is dolle uitgelatenheid. Benden doorkruisen de straten, dansend, joelend. Geweren worden weggegooid of gebroken - heel sterk blijken ze niet! - en de Brusselse ketjes, tuk op gedenkenissen, lopen met de kolven weg. Rode vlaggetjes, weldra ook Franse en Belgische, in de winkels talrijk te vinden, worden gezwaaid. Het volk, dat weldra op straat samenstroomt, doet mee. Hier en daar wordt een vaderlandse vlag gehesen: de geestdrift, de opgewondenheid om iets, dat men nog maar raadt, maar reeds in uitgelatenheid opflakkert en uitflappert, wordt een luid galmen over de donkere stad. Want de stad is nog steeds donker, het pikdonkere Brussel, waar wij sedert een jaar in wonen. Die duisternis is in deze een redding, althans een rem. Daar helpt ook wel het Brusselse scepticisme toe: de burgerij komt uit slechte, wankelmoedige dagen, en is sedert lang niet zo lichtgelovig meer. Tot een algemene vreugdemanifestatie komt het dan ook niet. Bij mijn weten is die zaterdagnacht dan ook in de gewone stroeve kalmte verlopen.

Zondagochtend echter wordt het bericht algemeen als waar aangenomen. Al de vlaggen zijn voor de dag gekomen, zingen kletsend op de wind, die heftig is. De Belgische kleuren, warm rood-geel-zwart, en ook enkele koelere Franse kleuren, trillen in de dunne vrieslucht. Tot de middag toe is het nog niet dan verwachting. De straten der middenstad lopen vol: wat komen gaat doorrikt elk lichaam, schokt en flitst weldra door het grote lichaam, dat het

levende Brussel is. Een grote vreugde flikkert in de ogen, door de herfstkilte natgebrand. Tot een uitbarsting komt het echter enkel in de namiddag.

Om twee uur, terwijl de drukte wat minder geworden is - het is etenstijd -, wordt aan het noorderstation spontaan een stoet gevormd. Honderden soldaten zijn daar samengekomen, zonder wapens, met Belgische, Franse, in hoofdzaak rode vlaggetjes. De tucht is er niet uit; het wordt weldra een geregelde optocht; rijen van tien man, ernstig en, lijkt het wel, zeer bewust van wat zij doen, zonder geschreeuw, stellen zij zich op. Weldra zijn zij duizend, zijn zij duizenden. Een vrachtauto vol wapens neemt het hoofd. De geordende massa komt in beweging naar de Beurs toe, steeds aangegroeid door de soldaten, die er zich onder de weg bij aansluiten. - Het hart van de Brusselaar rijpt toe. Hij denkt aan het vreselijke woord: bolsjewisme. Maar dit woord: betekent het thans niet de bevrijding, onze bevrijding, een bevrijding malgré tout, en zelfs zonder wapenstilstand? De vreugde breekt uit ineens. Het zijn niet de Duitsers, het zijn de Brusselaars, die de betoging instellen. Het wordt op de doortocht een gejuich, een toewuiven van de troepen ... die gisteren nog op onze jongens schoten. Is het daaraan, dat sommigen denken, die toezien met een gezicht, dat ernstig blijft? Dunkt hun de manifestatie wel wat heel wild, wel wat heel oppervlakkig? ... Intussen wordt de soldaat, die met een grote Franse vlag wappert, overal op luid handgeklap begroet. De Duitse officieren, in auto of te voet, vluchten ...

De stoet, wel tienduizend man sterk, bereikt de Beurs, die zwart van joelend volk staat, gaat langs de Grote Markt, wiens gulden gevels aangeslagen zijn van Belgische kleuren, stapt, steeds in volkomen orde, naar het Justitiepaleis. Daar, op het immense plein, klinkt, uit een auto, een heldere stem, als een klavier: "Kameraden, de republiek is in Duitsland uitgeroepen! Die Waffen nieder!" Nu is het

de Duitse vreugde die, geweldig, losbreekt. De rode vlaggen gaan de hemel vlekken, honderden in getal. Er wordt met bloemen gegooid. En nu breekt ook enige verwarring uit. De soldaten worden uit de rangen gerukt. Iedereen wil weten. Dames huilen overvloedig: het is dus waar? het is dus waarlijk het einde?

Nu gaat het, alle orde verbroken, naar het kamergebouw en het Park. Daar beheerst een schrale officiersgestalte, met donker uitzicht en prachtig stemgeluid, de menigte: het is Freund. Hij kondigt de nieuwe tijd aan: het stichten van de soldatenraad, de algehele vrijheid van het Belgische volk. Een Belgisch socialist treedt naar voren, spreekt op zijn beurt het volk met bedarende woorden toe. Een Frans socialist, door de menigte naar voren geduwd, komt met schetterende geestdrift de algemene broederlijkheid der volkeren verkondigen. Freund spreekt een laatste woord: als de keizer, zit ook de gouverneur-generaal gevangen; Brussel is, in afspraak met Berlijn, onder toezicht van de soldatenraad. En nu - nu springt de band, die aller harten sedert vier jaar en meer omkneld hield. Gelijk de granaatappel, die, te rijp geworden, barst en zijn zaden uitzaait, zo slaat de vreugde thans algemeen uit. Zeer scherp heeft ieder de perceptie - een waan misschien, maar hoe weldadig, dat de nieuwe tijd geboren is, dat wij de drempel betreden van een nieuwe wereld!

Intussen worden luchtgevechten geleverd, die men van in de Brusselse straten der buitenwijken zien kan. Maar wie geeft daar nog acht op? De algemene verbroedering vangt aan. Terwijl hun makkers de officieren, die ze ontmoeten en die verbijsterd doen, ontwapenen en de schouderstukken afrukken, lopen andere soldaten gearmd met Brusselaars rond, zingen, wuiven met hun rode, Belgische en Franse vlaggetjes. Velen hebben bloemen aan hun pet gestoken. De Brabançonne wordt jubelend gehuild; de Duitsers hameren een Marseillaise. De vreugde is onbedaarlijk, slaat door de straten als een rukwind, hoost als een orkaan om, in stillere straten, uit te deinen tot

het gemompel van een zomerzee. En het algemene gevoel krijgt vorm in het woord van een oude man uit het volk, die met een Duitser aan zijn arm loopt. – “Waarom doet ge dat? Het is onwaardig!”, voegt hem een gebelgd priester toe. – “Ach, meneer, wij zijn wij toch allemaal eendere dompelaars!”, is het gemoedelijke antwoord. - En aldus gaat het een goed deel van de nacht door, de donkere Brusselse nacht, waarin de vreugde gebaard is, en die zich, laat in de avond, uit in een vreugdevuur: de krantenhokjes aan Beurs en Brouckèreplaats gaan in vlammen op; de Duitse papieren, die ons al de tijd vergiftigd hebben, zullen in Brussel niet meer verschijnen! ...

De dag van maandag zou, zoals gij weet, minder rustig verlopen. Het was atmosferisch, een druilende, als misnoegde dag. De stad was vuil; wat overbleef van de dagbladkiosken stonk bitter; het was een ontnuchterde “lendemain de fête”, waar het ochtendvolk, talrijk wel, maar loom, door waadde als door modder. Ieder, nochtans, voelde de galvanisering; zij bleef echter voorlopig latent; zij brandde door de geest, maar sloeg nog niet uit; het was een onhebbelijke gemoedstrepidatie; het beven, dat de koorts voorbereidt. De vlaggen hingen lam aan de stokken, gedrenkt van de vochtigheid der lucht. Het was geen moeheid wel: het was een slechte bitterheid, waar men bang voor was.

Tot op het ogenblik, dat de vonk werd aangestoken die de elektrische ontlading teweeg brengt: men heeft schrikkelijk geschoten aan de Beurs. Wat heeft het te beduiden? Is tweedracht ontstaan onder de soldaten? Is het een weerslag op het blijde bolsjewisme van gisteren? ... Er ontstaat onder de menigte, die nog steeds groot is, maar een dubbelzinnige houding heeft aangenomen, een ongerustheid waar troebele elementen gebruik van schijnen te willen maken. De soldaten, afgevaardigd door de soldatenraad en die men herkent aan een witte armband, hebben wel moeite de orde te handhaven. Maar men wordt door het gevaar als aangetrokken. En

slechts blijven kalm en als het ware hooghartig de man, die vlaggenstokken verkoopt, en de andere, die met uitdagend geluid kokardes vent met de nationale kleuren.

De politie, Belgische en Duitse, geeft bevel de vlaggen in te trekken. Die vlaggen, men gevoelt het, doen aan als snoeverij. De vreugde is snoeverij geworden, en ze is onaangenaam ... De lucht blijft druilerig; de mist valt uit in fletsende droppen. Maar kalmeren doet het niet: het broeit integendeel de vreemde misnoegdheid die de stad doordavert.

Tot in de namiddag, een nieuwe ontlading komt, ditmaal aan het noorderstation. Ik was er niet bij; mijn vriend Herman Teirlinck echter wel, en hij vertelt mij: "Ik had de massa, die het stationsplein vulde, met schouders en knieën weten door te breken en stond vóór het grote, grauwe gebouw, als daar ineens een rij soldaten het volk tracht naar achteren te drijven, en tevens andere soldaten, heel bedaard, het station verlaten met mitrailleurs, die zij opstellen. De mannen hebben om de hals lange kepen, waar patronen op vastzitten. Zij handelen, als voor een doodgewone bezigheid. Zij keren zich om naar makers van hen, die ineens hun geweer schouderen en knallend vuren. De mannen van de mitrailleurs laden nu ook hun tuig, altijd heel gewoon. Ik vlucht in een herberg: reeds knettert het vuur, als hagelstenen op een ruit. Even zie ik de massa weggeveegd over het plein; alleen wandelt daar nog een mannetje, die de rails van de tram schoon moet houden. Hij heeft een lange bezem. Hij bezemt. Als een soldaat hem wegrukt, schijnt hij niet te begrijpen. Het schieten duurt een tijd lang. Al die tijd weet ik niet wat ik denk, zelfs niet of ik denk. Als ik buiten kom en mij ten aftocht een zijstraat wordt gewezen, ben ik een beetje beschaamd, alsof ik betrappt werd op iets, dat ik niet had mogen doen ..."

Aldus is maandag een paar maal gebeurd, maar tegen vier uur is alles afgelopen. Heel het midden der stad is ontruimd. Van ver ziet men alleen de grote lichtballen branden, op de lege boulevard tussen station en Beurs, die sedert maanden zulke verlichting niet meer kende. Het is feestelijk en doods ... Alle cafés, alle winkels zijn overal op bevel gesloten. Nooit heb ik de stad op dit uur zo stil gezien. Het regent nu aanhoudend, een venijnige regen zonder klank. De straten zijn verlaten, als leeggezogen door een reusachtige luchtpomp. En er heerst angst, de angst der luchtijlde, maar doorzinderd van verslagenheid. Nu en dan klinkt nog een schot: het zijn maar verwittigingen. 's Avonds om zes uur is de stad als uitgestorven.

Om zeven uur gebruik ik het maal in een gastvrij huis, met lang vertrouwde vrienden. Daar zijn mensen van velerlei gezindheid onder, maar allen - ik druk hierop - van ongeveer dezelfde leeftijd: om de veertig. Wij bespreken de gebeurtenissen. En - dit moge ongelooflijk klinken: allen zijn wij diep verheugd, allen voelen wij de innige verruiming, die deze dagen, ook de dag van heden, ons bracht; allen zijn wij overtuigd, dat wij aan de vooravond staan van een toekomst, die wij eens droomden - een droom, die op het twintigste jaar ons duurste bezit was - en die wij nu als het ware in onze hand dragen. Welke gedaante zij aannemen zal? Wij weten het niet, en het kan heel goed gebeuren, dat zij uiterlijk geen verandering brengt in het uitzicht van vele landen. Voor ons eigen land wensen wij uit de diepste grond van ons wezen, dat zij alleen in de geesten een omwenteling brengt. Een omwenteling! Neen, zelfs dat behoeft niet: alleen een breken van de dwang, van de "gêne" waar hier ieder in leefde, beknelde door enge partijgeest, verdrongen door arrivisme en ploertig meerderheidsgevoel van hoog tot laag. Wensen wij dan niets meer? Wij denken voorlopig waarlijk aan niets anders: in een land als België reeds veel. En dachten wij waarlijk aan een dieper ingrijpen van de nieuwe tijd, dan zouden wij ons weten te beheersen om alleen

te genieten de geboren vrijheid. Die vrijheid, zij doortrilt ons, - zelfs na de dag van heden, zelfs na de herhaalde uitbarsting van mitrailleursvuur, dat de dood zaaide. Want er zijn doden gevallen. Maar - en dit is weer een algemeen gevoelen - maar wat geeft het vergoten bloed, als het de Brusselaars verdieping brengt van het besef der gebeurtenissen? Was die, ik geef toe brutale, verwittiging niet nodig? Mocht de oppervlakkige opwinding van gisteren blijven duren, zonder meer? De tijden eisen toch, dat men wat inniger en wat hoger zou begrijpen! ...

Die bloeddoop van gisteren heeft dan ook vandaag reeds zijn uitwerking. De Brusselse geest is gewassen, gelouterd, gereinigd. De rust is ingetreden, volkomen. Is er geen uitgelatenheid meer, er is ook geen angst, en dit is zeker niet alleen te danken aan de zon, die weer schijnt. Het kan zelfs niet te danken zijn aan de ordemaatregelen die getroffen worden, inrichting van een gemeentelijke burgerwacht; van een kadettenwacht, die vermoedelijk scoutdienst zal doen; verbod op alcoholverbruik; sluiten, om vier uur 's avonds van alle openbare gelegenheden. Aan dit laatste wordt zelfs in de hoge stad niet voldaan; aan de Naamse Poort, waar ik dit te schrijven zit, zijn acht uur 's avonds nog alle koffiehuisen open zonder dat er maar een zweem van opwinding, laat staan van oproer aan de lucht is. Daareven heb ik gewandeld langs de boulevard, aan de Beurs. Weer waren er, als in de beste vreedestijd, alle lichten aan; het was feestelijk, maar niettegenstaande de menigte zeer kalm. Daar staan wel, op herbergstoelen, twee machinegeweren. Ik woon het zelfs bij dat zij ineens bij het voorbijrijden in een auto van officieren, in werking treden en aan het knetteren gaan: de auto had, op het gegeven bevel, niet willen stoppen. Maar het Brusselse volk heeft leren begrijpen, dat dit voortaan zaak is tussen officieren en soldaten, het heeft leren inzien,

dat de zaken van Duitsland ons niet aangaan; dat wij weldra genoeg zullen hebben aan de eigen zaken.

Hoe het met die zaken staat, ben ik gaan vragen in het socialistisch Volkshuis. Het had mij enigszins bevreemd in de "Belgische Kurier", orgaan geworden van de soldatenraad, aangekondigd te zien, dat de Belgische Arbeiderspartij in permanentie zetelde en voor belanghebbenden toegankelijk was. Was er dan samenwerking tussen Belgische en Duitse socialisten? Ik ben het gaan vragen, en het antwoord is zeer beslist geweest: neen. De arbeiderspartij blijft buiten de bezettende macht staan, hoe de kaarten ook gekeerd mogen zijn.

Een paar maal is op coöperatie van Duitse zijde aangedrongen, er is zelfs hulp ingeroepen bij een staking van bakkers. Maar telkens is het antwoord geweest: de Belgische Arbeiderspartij treedt zelfstandig op, in absolute onafhankelijkheid. Wat zij trouwens wil, zij heeft het afgekondigd in een plakbrief, die zeer de aandacht trekt en die ik hieronder mededeel. - Over de verdere politieke toestand kan ik het volgende nog mededelen. De Belgische regering, zoals zij thans bestaat, zal niet onmiddellijk aftreden, zoals eerst verwacht was. Zij zal aanblijven tot bij het aanstellen van de nationale regering, die voor de partijen, en ook wel, naar men hoopt en verwacht, voor de taalgroepen naar evenredige vertegenwoordiging zal worden samengesteld. Wat met de samenstelling der kamer gebeuren zal, staat nog niet vast. Alleen is zo goed als zeker dat de senaat zal gewijzigd worden: velen wensen er een lichaam van te maken dat bestaan zou uit mannen, bevoegd in de verschillende takken der nationale werkzaamheid ...

Het is nu late avond, en, memoreer ik mijn indrukken, dan vind ik niets dan weldadige rust. Men ziet bijna geen Duitsers in de stad: nochtans is het zo goed als zeker dat de ontruiming veel spoediger

voltrokken zal zijn dan in de voorwaarden tot wapenstilstand wordt geëist. Alles verloopt in voorbeeldige, in bewonderenswaardige orde. Aldus verwachten wij, neen: zijn wij verzekerd, dat het blijven zal tot onze geliefde koning, die gisteren zo warm te Gent gehuldigd werd, in zijn hoofdstad zal binnentreden. Niets meer, lijkt mij, zal deze orde nog komen storen; moest tot stoornis enige aanleiding bestaan, dan ben ik overtuigd dat de Brusselaars aan de verlokking zullen weerstaan, om, met manmoedige vreugde, die geen zelfbeheersing uitsluit, de toekomst in het gelaat te zien.

Professor Pirene.

Onze correspondent schrijft uit Brussel op 11 dezer:

Het zal de talrijke vrienden van de Gentse hoogleraar interesseren te vernemen, dat ik heden van hem een briefkaart uit Creuzburg ontving, gedagtekend 31 oktober. Hij bericht daarin in de bladen te hebben gelezen, dat de burgemeester van Brussel en "twee Gentse hoogleraren" door het Duitse bestuur in kennis waren gesteld, maar had persoonlijk nog geen bericht. Hij twijfelde echter niet of dit zal spoedig loskomen en verheugt zich na 2 ½ jaar het vaderland en zijn vrienden te zullen weerzien.

Uit de Belgische politiek.

Men meldt ons van de grens:

Wij vernemen, dat enige dagen geleden de kamerleden en senatoren, die in het bezette gebied gebleven waren, te Brussel vergaderd hebben om maatregelen voor de toekomst te bespreken. Volgens informatie van betrouwbare zijde was het initiatief uitgegaan van de Belgische regering en mag dus aangenomen worden, dat de besluiten, door deze parlementairen genomen, door de Belgische regering goedgekeurd werden.

Besloten werd een zakenministerie te benoemen. Dit ministerie zal bestaan uit zes katholieken, drie liberalen en drie sociaaldemocraten, dat binnen zes maanden algemene verkiezingen moet uitschrijven op grondslag van algemeen stemrecht.

De landelijke raad der werkliedenpartij heeft over het vraagstuk der deelneming der socialisten aan het ministerie beraadslaagd en besloten om, nadat België onbezet zal zijn, een partijraad te houden om in deze definitief te beslissen.

Men meldt ons uit Luik:

De stad is in feestdos ten gevolge van het sluiten van de wapenstilstand. Duitse soldaten en officieren ziet men nog in groten getale op straat, allen met rode kokarde.

Hier zijn een aantal Italiaanse en Russische krijgsgevangenen aangekomen. De Belgische burgers kunnen het vrijwel vinden met de gedemocratiseerde Duitsers.

Auto's met rode vlaggen rijden door de stad.

In plaats van het bekende Nach Paris staat thans op de treinen Nach der Heimat.

Van de grens.

Men meldt ons uit Maastricht:

Nauwelijks ging de mare, dat de Belgische grens weer open was, of tal van nieuwsgierigen togen er op de fiets heen, zoals ze dat voor de oorlog gewend waren. Over Caberg naar Smeermaas en Lanaken ging het best. Wel vroeg de grenswacht, waar het heen ging en of we terugkwamen, maar men liet ons gaan. In Lanaken wemelt het nog van Duitse soldaten, allen ongewapend en getooid met de rode

kokarde. Morgen gaan ze naar huis. De bewoners van Lanaken moeten hun karren beschikbaar stellen, en de Duitsers met hun bagage een eind weg brengen. Ze hadden er niet veel zin in, bang, dat ze hun voertuigen en paarden kwijt zouden zijn. In de winkels lag spek en varkensvlees, een ongekend gezicht voor ons in de laatste tijd. De prijs was 20 F per kilo voor het spek, 16 F voor carbonaden, dus een goede prijs. Het was er overigens kalm. Gebrek hadden de mensen niet gehad. Wel hadden ze moreel geleden. Men vertelde ons, dat de entente posten hierheen zou zenden bij de grens.

Naar aanleiding van het bericht, dat er een Vlaamse leerstoel ingesteld zal worden aan het Collège de France te Parijs, schrijft Julius Hoste junior in Vrij België onder andere:

Onder de volkeren kunnen soms betreurenswaardige misverstanden ontstaan, welke door de geringe kaste rechtstreeks belanghebbenden geschapen worden, maar ten slotte, vooral in geweldige tijden, waarin alles zich naar boven werkt, komt ook de waarheid tot haar recht, de vertrapte, miskende maar tenslotte zegevierende waarheid. Frankrijk reikt de broederhand aan Vlaanderen. Dat gebaar vereert Frankrijk, maar mogen wij ook niet getuigen dat het Vlaanderen tot eer strekt?

Al wie denkt in Vlaanderen heeft de eed gezworen, dat het Vlaamse volk naar eigen taal en eigen wezen herrijzen zal.

Kan het daarom verder komen te staan van de Franse natie? De vraag stellen is haar beantwoorden.

Wanneer wij, Vlamingen, onszelf zijn, wanneer wij als burgers van België tevens Europeanen worden, omdat onze volksaard tot volle ontwikkeling is gebracht, dan zullen wij des te beter in staat zijn ter

verhoging van eigen leven al het edele te waarderen, dat de Franse beschaving biedt.

Vertrouwen wekt vertrouwen. Dat geldt ook onder de volkeren, en wij stellen vast met een vreugde, die men niet onder woorden brengt, dat de Franse regering die leuze in een ridderlijke daad tegenover het Vlaamse volk heeft omgezet.

Vlaanderen miskend, gewantrouwd, belasterd; Vlaanderen geeërd, vertrouwd, geroemd.

De zelfbewuste Vlamingen weten, dat het Vlaamse volk opgroeit naar het licht; standvastige getrouw aan volksrecht en volkenrecht is het voor hen een eer te mogen vaststellen, dat ook de Franse republiek voor Vlaanderen de nieuwe tijden helpt inluiden.

In hetzelfde blad een artikel van Frans van Cauwelaert, waar wij het volgende aan ontlenu:

Minister Cooreman eindigt zijn verslag aan de koning over de stichting van een kamercommissie met volgende woorden:

"Totdat het wetgevend lichaam uitspraak zal hebben gedaan, zal de regering niet afzien van de hervormingen, welke de toestand kan bevorderen, om al de kiemen van wanorde en tweespalt van het leger en de uitgeweken Belgen te verwijderen".

Officieel wordt aldus door onze regering vastgesteld dat er kiemen van onrust bestaan onder onze soldaten en onder de uitgeweken bevolking uit hoofde van de taaltoestanden, waaronder de Vlamingen in België steeds hebben geleefd en onder de oorlog ook hebben geleden. En het feit is waar. Er heerst een gevoel van onbehaaglijkheid en een behoefte naar grondige verandering, waarvan onze slecht geïnformeerde regering de omvang

waarschijnlijk niet beseft. En deze malaise beperkt zich niet tot de Vlamingen in het leger en het buitenland; ook in het bezette gedeelte, buiten elk contact met het activisme en trots de druk van de Duitse tirannie heeft zich bij de bewuste Vlamingen een onzichtbare evolutie voltrokken, welke met halfslachtige toegevingen en met arglistig uitstel niet langer gediend is.

De schuld aan deze toestand moet de regering niet bij vreemden zoeken, maar allereerst in eigen boezem, daar ze voor het recht der Vlamingen – zelfs in zoverre het reeds bij de wet bekrachtigd was; ik denk bijvoorbeeld aan de taalwet voor het leger – geen bezorgdheid heeft betoond, maar integendeel het ontwakend Vlaams zelfbewustzijn, zover als haar macht strekte, heeft willen verstikken onder de demper van een onzedelijke censuur en veiligheidspolitie of verdrukken met tuchtstraf, terwijl ze zelf de broodronken beampten of begunstelingen Vlaamsgezinden lieten honen, die onder de oorlog geen andere zorg hadden gekend, dan harmonie te scheppen tussen de belangen van de Belgische staat en deze van zijn Vlaamse en Waalse volksdelen, zoals de regering het nu te later uur vraagt aan een gezagloze commissie.

Nu de vruchten van deze onheilzame politiek door de regering niet langer kunnen worden ontkend, moest zij tenminste van meer staatsmansgeest laten blijken, dan ze gedaan heeft aan het slot van het hoger bedoelde verslag. Ze wil overgaan tot daden, maar noodgedwongen. Ze scheidt geen vrede, maar ze wijkt voor onrust; ze stuurt niet, maar ze drijft; ze rijdt op een stootkar en niet op een staatswagen.

Verder vindt men in dit nummer van Vrij België (15 november) de volledige besluiten van de tweede landdag van het Vlaams-Belgisch verbond.